

پایش داوطلبانه

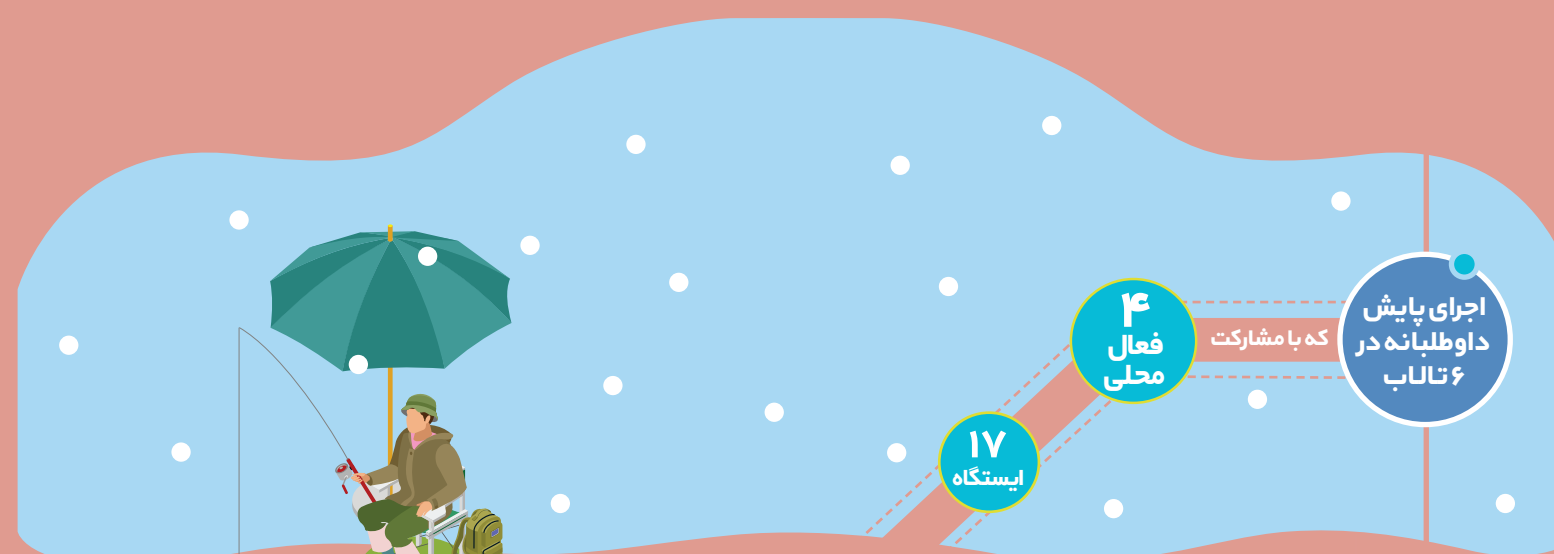
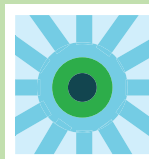
و احیاء تالاب‌ها موجود می‌باشد. در صورت تمایل برای انجام پایش داوطلبانه در سایر تالاب‌ها کشور، ادارات کل می‌توانند از این دستورالعمل‌ها و ملزومات بهره‌مند گردند.

● جریان‌سازی استفاده از داده‌های تولید شده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پیش‌بینی گردیده است با در اختیار قرار دادن این داده‌ها به کمیته‌های مدیریتی تالاب‌ها، به دانشجویان برای انجام پایان‌نامه‌ها و تحقیقات دانشجویی خود این جریان‌سازی به نحو مطلوب صورت پذیرد.

● سامانه پایش آنلاین تالاب‌ها محل جمع‌آوری و ذخیره داده‌های پایش به صورت مکانی است و قابلیت دسترسی برای تمام افراد (با ارائه معرفی نامه) را فراهم می‌کند. درخواست کنندگان برای دسترسی به داده‌ها پس از دریافت نام کاربری و شناسه به مدت محدود به این داده‌ها دسترسی دارند. پس از سپری شدن زمان لازم دسترسی آنها به طور اتوماتیک غیرفعال می‌شود.

● آدرس سامانه پایش آنلاین woms.doe.ir

● تجربیات حاصل شده به صورت چاپ کتاب، بروشور و ارائه در نشست‌های مرتبط به منظور توسعه این فرایند در سطح کشور به طور مستمر در حال انجام است.

اجرای پایش
داوطلبانه در
تالاب ۶

که با مشارکت

۴
فعال
محلی

۱۷
ایستگاه

ملاحظات و نکات مهم

● در شرایطی که محدودیت‌های مالی، نیروی انسانی و لجستیکی اجازه انجام پایش‌های فراگیر و گسترده را نمی‌دهد پایش داوطلبانه فرصت بسیار ارزشمندی است تا داده‌های لازم برای حفاظت موثر از تالاب‌ها توسط افراد محلی علاقمند جمع‌آوری گردد.

● پایش داوطلبانه بخشی از پروتکل پایش را انجام می‌دهد. این بخش می‌تواند حتی مهمترین بخش باشد.

● با پیگیری و مدیریت مناسب می‌توان اطمینان یافت که این فرایند به صورت بلند مدت نیز قابل انجام است؛ با اجرای صحیح این اقدام ارتباط موثری بین محیط‌زیست و افراد علاقمند محلی ایجاد شده و زمینه حفاظت از تالاب‌ها به نحو مطلوب‌تری مهیا می‌شود.

● چارچوب‌های نرم‌افزاری پیشبرد این فرایند توسعه یافته و تجربه انجام و نمونه‌های موافقت‌نامه آن در دفتر حفاظت

واردکردن
اطلاعات پایش
پس از اندازه‌گیری،
داده‌ها در
سامانه

زمان پایش و
سنجش پارامترهای
ایستگاه به صورت
ماهانه

کالیبراسیون
دستگاه‌های
پرتابل هر شش
ماه یکبار انجام
می‌شود

آموزش
استفاده از
دستگاه‌های
پایش پرتابل

مقدمه

شرایط پیچیده اکوسیستم‌های تالابی و مواجه شدن با تهدیدهای روز افزون، پایش آنها را از اهمیت ویژه‌ای برخوردار ساخته است. پایش تالاب‌ها می‌تواند بیان‌کننده تغییرات اکوسیستم‌های تالابی باشد. این پایش می‌تواند پایش تنوع زیستی، کمیت و کیفیت آب و مسائل اقتصادی- اجتماعی را در برگیرد. تجربیات پیش‌رو سعی دارد با نگاه اکوسیستمی و مشارکت دست‌اندرکاران محلی فرایند پایش داوطلبانه تالاب‌ها را ترسیم و معرفی نماید. این تجربیات اقدامات عملی انجام شده در طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با همکاری و مشارکت دفتر حفاظت و احیای تالاب‌ها در اجرای پروتکل پایش برنامه‌های مدیریت جامع برخی از تالاب‌های ایران است.

پایش برنامه‌های مدیریت جامع تالاب‌ها

۱ اجرای برنامه‌های پایش نه تنها در پیکره تالاب و حاشیه آن، بلکه کیلومترها دورتر از تالاب و در حوضه آبریز آنها صورت می‌گیرد.

ضرورت تدوین و اجرای برنامه پایش اکوسیستم تالاب‌ها

مدیریت و حفاظت از اکوسیستم‌های تالابی نیازمند آمار و اطلاعات دقیق، واقعی و به‌روز می‌باشد. سنجش میزان اثربخش بودن فعالیت‌های حفاظتی و مدیریتی نیازمند پایش اکوسیستم یا پایش سلامت تالاب است. در برنامه‌های مدیریت زیست‌بومی برای اجرای هر جنبه از پروتکل‌های پایش نهادهای مختلفی مسئولیت دارند. با اجرای فعالیت‌های پیش‌بینی شده در پروتکل‌های پایش برنامه‌های مدیریت، این موضوع آشکار می‌شود که چه میزان از فعالیت‌های انجام شده، در حفاظت از تالاب موثر بوده‌اند.

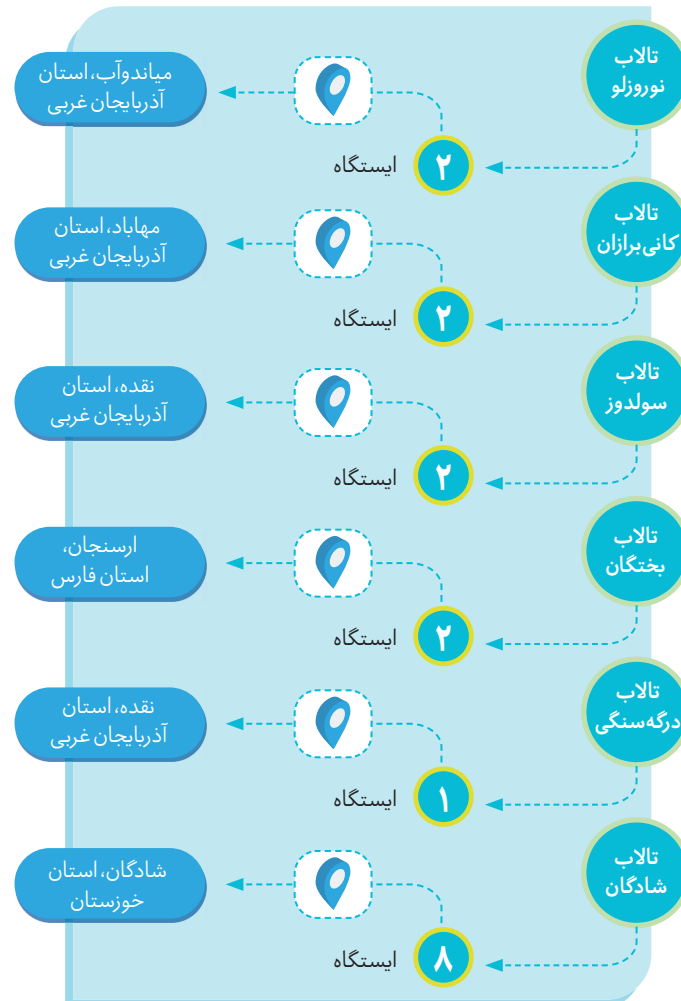
۲ در پروتکل پایش برنامه‌های مدیریت جامع تالاب‌ها، دست‌اندرکاران مسئولیت بخش‌های مختلف را بر عهده دارند.

۳ مشارکت دست‌اندرکاران، سمن‌ها و جوامع محلی و درگیر نمودن آنها در فرایندهای پایشی علاوه بر صرفه‌جویی در هزینه‌ها، داده‌هایی بسیار ارزشمند، دقیق، مستمر و به‌روزی از اکوسیستم تالاب‌ها در اختیار مدیران، کارشناسان و تصمیم‌گیران قرار می‌دهد.

۴ حضور افراد علاقمند به حفاظت از تالاب‌ها در حاشیه این اکوسیستم‌ها، شرایط برای مشارکت این افراد در فرایند پایش را مهیا می‌کند.

تجربیات پایش داوطلبانه در تالاب‌های منتخب

تا پایان سال ۱۴۰۲ چهار گروه محلی برای مشارکت داوطلبانه در پایش اکوسیستم تالاب‌ها آموزش دیده‌اند که اجرای فعالیت‌های پایشی را در تالاب‌های منتخب کشور آغاز کرده‌اند. این تالاب‌ها و تعداد ایستگاه‌های پایش آنها به شرح زیر است:

دستاوردهای پروژه‌های تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی

میزان بودجه لازم جهت تهیه و اجرای یک معیشت (سال مبنا ۱۴۰۱)

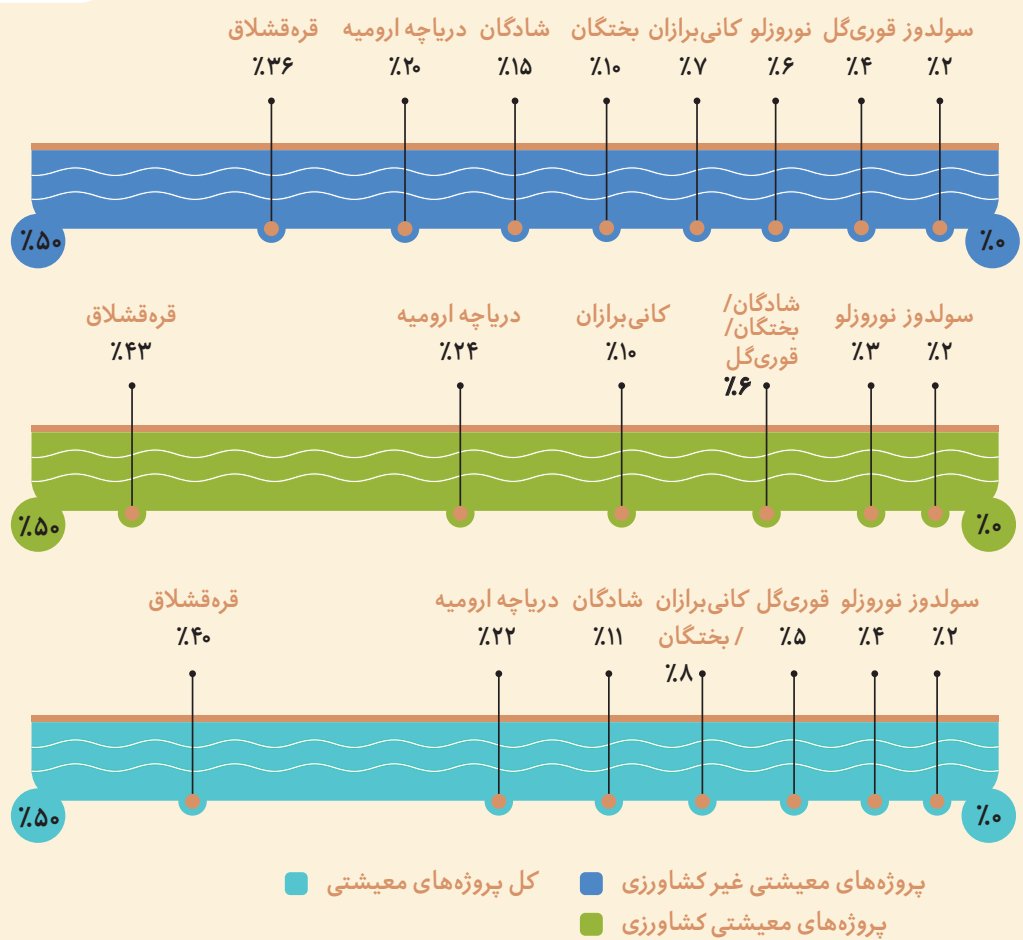
دستاوردهای پروژه‌های معیشتی در فاصله ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۲ در چهار استان آذربایجان غربی و شرقی، فارس و خوزستان

معیشت‌های تالابی

پراکنش درصدی معیشت روستایی در پروژه‌های مورد مطالعه

هزینه تشکیل یک معیشت خانگی / کشاورزی - طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

۳۹ میلیون تومان

هزینه تشکیل یک معیشت خانگی - وزارت کار

۴۰ تا ۲۵۰ میلیون تومان

هزینه تشکیل یک معیشت کشاورزی - وزارت کار

۵۰۰ میلیون تومان

هزینه تشکیل یک معیشت صنعتی - وزارت کار

۹ تا ۳۰ میلیارد تومان

میزان رشد میانگین درآمدی زنان از

۱۷۵۰۰۰ تومان به ۴۲۵۰۰۰ تومان در ماه می باشد.

۱

مقدمه و تاریخچه

توسعه ناپایدار، بهره‌برداری بی‌رویه، مدیریت بخشی‌نگر در کنار تغییر اقلیم در چند سال گذشته اکوسیستم‌های تالابی ایران را تحت تأثیر قرار داده است.

تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی توسط طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با هدف:

- مشارکت جوامع محلی در حفاظت و احیای تالاب‌ها
- حمایت از تولید و توسعه پایدار و سازگار با محیط زیست
- توجه به زنان به عنوان بخش پنهان جامعه روستایی
- بهره‌برداری خردمندانانه از تالاب‌ها
- تاب‌آوری جامعه‌ی محلی در برابر نوسانات بازار محصولات کشاورزی و تغییرات اقلیمی

روند تکاملی پروژه‌های معیشتی

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با طی نمودن یک روند تکاملی تلاش نموده است تا با اتخاذ و بکارگیری مجموعه‌ای از راهبردهای معیشتی بر الگوی مصرف آب اثر بگذارد و با صرفه‌جویی در مصرف آب به حفاظت از تالاب‌ها کمک کند.

پروژه	سال	رویکرد
معیشت جایگزین	۱۳۹۰	جایگزین کردن معیشت
صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی	۱۳۹۵	حمایت از زنان روستایی
معیشت مکمل	۱۳۹۶	تلفیق رویکرد معیشت با صندوق اعتبارات خرد
معیشت سازگار با منابع آبی	۱۳۹۷	حفاظت از منابع آبی
تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی	۱۳۹۸	حفاظت از منابع تالابی

۲

فرآیند

فرآیند اجرایی فعالیت‌های تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی

۱

ورود به جامعه محلی و اعتمادسازی

۲

ارزیابی معیشت‌های کنونی و شناسایی معیشت‌های سازگار با منابع تالابی

۳

تشکیل گروه‌های معیشتی

۴

ظرفیت‌سازی اعضای گروه‌های معیشتی

۵

تهیه و تدوین مشارکتی طرح کسب و کار خرد

چشم‌انداز پروژه‌های تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی

نتایج اجرای فعالیت‌های تنوع بخشی به معیشت‌های سازگار با منابع تالابی

کاهش مهاجرت

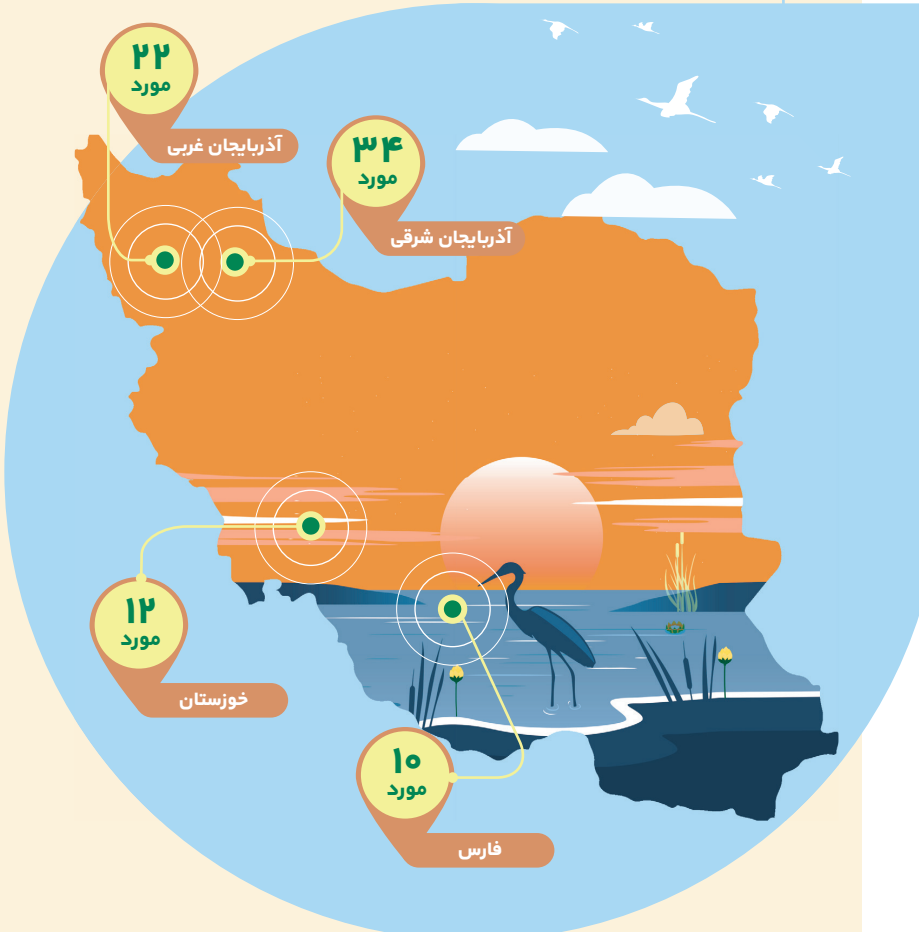
افزایش درآمد روستاییان

ترویج معیشت‌های کم آب‌خواه

۳

گروه‌های معیشتی شکل گرفته توسط طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

طی سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۲، طرح حفاظت از تالاب‌های ایران توانست با اجرای پروژه‌های معیشتی در سطح ۷۸ روستا در ۴ استان (آذربایجان شرقی و غربی، فارس و خوزستان) در راستای حفاظت از تالاب‌ها در ۸ حوضه تالابی مختلف، مشارکت جوامع محلی را جلب نماید.

برنامه مدیریت جامع تالاب‌ها

- برنامه مدیریت جامع، بر مبنای مشخصات و ارزش‌های کلیدی تالاب و برای حفاظت و پایدارسازی کارکردهای آن تدوین می‌شود.
- برنامه مدیریت جامع تالاب عالی‌ترین سندی است که اهداف مدیریتی را برای گذار از شرایط کنونی و دستیابی به شرایط مطلوب در آینده به صورت شفاف تعریف می‌کند.
- برنامه‌های مدیریت جامع، اقداماتی که باید به اجرا گذاشته شوند را بیان کرده و عوامل اجرایی آن را معرفی می‌نماید.
- این سند همچنین الزامات، تعهدات و مسئولیت‌های نهادهای ذیربط را در جهت دستیابی به اهداف مورد توافق مشخص می‌کند و در موارد ضروری برای رفع ابهام یا حل اختلاف مبنای تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد.
- ویژگی برنامه مدیریت انعطاف‌پذیری و انطباق‌پذیری آن می‌باشد که باید به گونه‌ای تنظیم و تدوین شود که بتواند برای رویدادهای پیش‌بینی نشده نیز چاره‌اندیشی کند.

اقدامات صورت گرفته در راستای اجرایی شدن برنامه‌های مدیریت جامع تالاب‌ها

- ظرفیت‌سازی و پشتیبانی از دبیرخانه‌های مدیریت زیست‌بومی
- ظرفیت‌سازی دست‌اندرکاران برنامه مدیریت جامع تالاب‌ها
- پشتیبانی از اجرای پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت جامع تالاب‌های کشور
- توسعه مدیریت پایدار منابع پایه و معیشت‌های سازگار با منابع تالابی
- ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی در راستای حفاظت از تالاب‌ها

روند استقرار رویکرد زیست‌بومی (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۲)

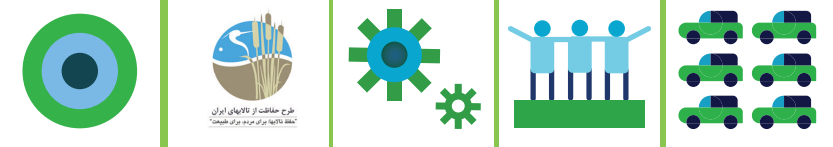
استقرار رویکرد زیست‌بومی از سال ۱۳۸۴ در سه تالاب پریشان، شادگان و ارومیه آغاز شد و در ادامه به سایر تالاب‌های با اهمیت کشور نیز توسعه یافت. در حال حاضر ۴۶ تالاب با رویکرد زیست‌بومی مدیریت و حفاظت می‌شوند.

- ۱ دریاچه ارومیه
- ۲ تالاب‌های شورگل، یادگارلو و درکه سنگی
- ۳ دریاچه قویی
- ۴ تالاب سولدوز
- ۵ تالاب کانی برازان
- ۶ تالاب قره قشلاق
- ۷ تالاب نورولو
- ۸ دریاچه قوریگل
- ۹ تالاب امیرکلايه
- ۱۰ تالاب انزلی
- ۱۱ پارک ملی بوجاق
- ۱۲ شبه جزیره میانکاله، خلیج گرگان و آبدان لپوزاغمرز
- ۱۳ آبدان‌های فریدونکنار، ازباران و سرخه رود
- ۱۴ مجموعه آلاگل، آمل‌گل و آجی‌گل
- ۱۵ تالاب گمیشان
- ۱۶ تالاب زریوار
- ۱۷ رودخانه کشف رود
- ۱۸ تالاب نور
- ۱۹ رودخانه جاجرود
- ۲۰ تالاب گاوخونی و تالاب‌های پایین دست زاینده رود
- ۲۱ تالاب میقان
- ۲۲ تالاب آقگل
- ۲۳ تالاب بیشه دالان
- ۲۴ تالاب پل دختر
- ۲۵ تالاب چغاخور
- ۲۶ تالاب گندمان
- ۲۷ تالاب شادگان، خورالامیه و خور موسی
- ۲۸ تالاب پریشان و دشت ارژن
- ۲۹ تالاب‌های نیریز و کمجان
- ۳۰ تالاب کافت
- ۳۱ تالاب مهارلو
- ۳۲ تالاب ناینند
- ۳۳ تالاب مند و دیر نخیلو
- ۳۴ تالاب حله
- ۳۵ دلتای رود شور و شیرین میناب

۳۶ دلتای رود گز و رود حرا	۴۱ تالاب هامون پوزک	۴۶ تالاب میانگران
۳۷ تالاب خورخوران	۴۲ تالاب جازموریان	۴۷ تالاب برم الوان
۳۸ جزیره شیدور	۴۳ تالاب کچی نمکزار	۴۸ تالاب موزرزد زیلائی
۳۹ خلیج گواتر و هور باهو	۴۴ تالاب هورالعظیم	
۴۰ تالاب هامون صابری و هیرمند	۴۵ تالاب بامدژ	

رویکرد زیست‌بومی

مقدمه

زیستگاه‌های تالابی یکی از با اهمیت‌ترین اکوسیستم‌های طبیعی کره زمین هستند که از دیرباز نقش بسزائی در توسعه جوامع اطراف خود ایفا نموده‌اند. متأسفانه روند تخریب طولانی مدت مناطق تالابی جهان نشان می‌دهد که سالانه بخشی از مساحت این اکوسیستم‌های با اهمیت در معرض نابودیست.

تالاب‌های ایران نیز به طور جدی تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل مختلف تهدید می‌شوند. این عوامل، تأثیرات منفی شدیدی بر جوامع وابسته به تالاب و تنوع زیستی دارد.

بدین منظور حفاظت از تالاب‌ها در طول سالیان گذشته رویکردهای مدیریتی مختلفی در سطح دنیا شکل گرفته و تکامل یافته است.

- **نخستین رویکردها:** رویکردهای حفاظتی، مبتنی بر حفظ طبیعت و محیط زیست و بدون در نظر گرفتن نقش انسان
- **رویکردهای جدید:** رویکرد مدیریت زیست بومی، نگاه ویژه‌ای به نقش انسان و معیشت او در اکوسیستم، با در نظر گرفتن آثار توسعه و ارتباط بین اجزا در سطوح فراتر از مرزهای ظاهری

منطبق با برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم توسعه کشور که سازمان حفاظت محیط زیست موظف به پیاده‌سازی مدیریت زیست‌بومی شده است، طرح حفاظت از تالاب‌های ایران تلاش نمود با همکاری ذینفعان دولتی و غیردولتی، ساز و کارهایی قانونی برای اجرایی شدن این برنامه مدیریت را توسعه و تدوین و اجرای آن را در تالاب‌های دارای اهمیت کشور تسهیل نماید.

این تلاش‌ها منجر به پدید آمدن دانشی با عنوان "حفاظت موثر از تالاب‌ها با برنامه‌ریزی و مدیریت مشارکتی با همکاری دست اندرکاران" شده است.

با بکارگیری این دانش، در حال حاضر ۴۶ تالاب با اهمیت کشور دارای برنامه مدیریت جامع می‌باشند.

رویکرد زیست بومی

رویکرد زیست‌بومی یک استراتژی برای مدیریت یکپارچه منابع زمین، آب و معیشت می‌باشد که حفاظت و استفاده پایدار را به شیوه متساوی گسترش می‌دهد. این رویکرد، چارچوب اولیه برای اقدام تحت کنوانسیون تنوع زیستی و دارای ۱۲ اصل و ۵ گام عملیاتی می‌باشد. به منظور یافتن بهترین شیوه برای اجرایی نمودن رویکرد زیست بومی و طبقه‌بندی اصول بر اساس اهمیت یا موضوع، تلاش‌های زیادی انجام شده است. اگرچه این تلاش‌ها از نظر مفهومی قابل توجه می‌باشند، لکن آنچه تا کنون با کمبودهایی مواجه بوده، مساعدت‌های عملی برای به‌کارگیری رویکرد زیست‌بومی در عرصه است.

۱۲ اصل رویکرد زیست بومی

۱. انتخاب اجتماعی

۲. تمرکززدایی از مدیریت تا سطوح پایین

۳. شناسایی اثر اقدامات بر سایر زیست‌بوم‌ها

۴. مدیریت بر پایه ارزش اقتصادی زیست‌بوم

۵. حفاظت از ساختار و کارکردهای زیست‌بوم

۶. مدیریت در محدوده کارکردهای زیست‌بوم

۷. به‌کارگیری مقیاس زمانی و مکانی مناسب

۸. تدوین اهداف به صورت بلندمدت

۹. مدیریت تطبیقی و مشارکتی زیست‌بومی

۱۰. تلفیق و تعادل بین خردمندانه

۱۱. استفاده از رویکردهای دانش محور در مدیریت زیست‌بوم

۱۲. مشارکت و همکاری تمامی ذینفعان در مدیریت زیست‌بوم

مراحل عملیاتی نمودن رویکرد زیست بومی

۱. انتخاب اجتماعی، تحلیل دست‌اندرکاران و اجرای اقدامات ظرفیت‌سازی و آگاهی‌رسانی

۲. تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب در یک فرآیند مشارکتی از طریق برگزاری سلسله نشست‌های فنی و مشورتی با دست‌اندرکاران

۳. تصویب برنامه مدیریت جامع در بالاترین سطوح مدیریتی استان و کشور و امضای تفاهم‌نامه میان دست‌اندرکاران

۴. استقرار ساختارهای بین بخشی به منظور اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب

۵. شروع فرآیند اجرای برنامه مدیریت با تشکیل جلسات ساختار بین بخشی

مقایسه میزان تولید CO^۲ در مزارع استقرار کشاورزی پایدار و مزارع کشت شده به شیوه مرسوم (ha/KgCO^۲)

کشاورزی از طریق انتشار گازهای گلخانه‌ای می‌تواند موجب تشدید تغییرات اقلیمی و گرمایش جهانی شود. تجارب به دست آمده از فعالیت‌های طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در راستای استقرار کشاورزی پایدار نشان می‌دهد که تولید گاز CO^۲ به صورت معناداری در سطح مزارع پایلوت کاهش پیدا کرده است.

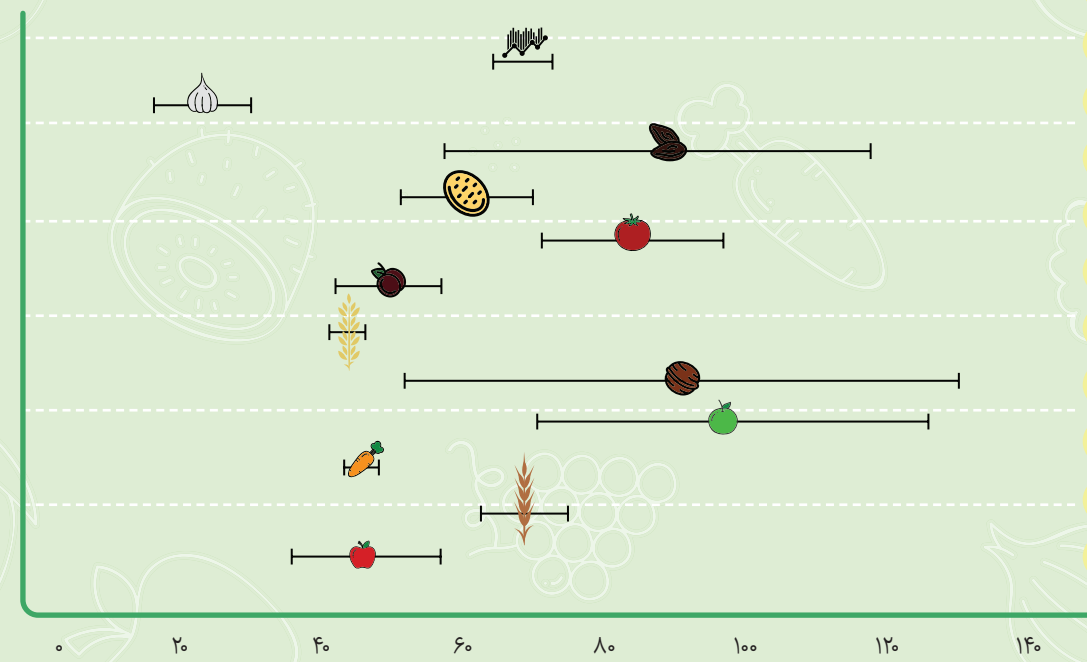
محصول گندم (واحد اندازه گیری دی اکسید کربن: (ha/KgCO ^۲)		
مزرعه	مزارع استقرار کشاورزی پایدار	مزارع کشت شده به شیوه مرسوم
میانگین	۱۷۲۶	۲۲۱۳
درصد کاهش	۲۲ درصد	

محصول گوجه فرنگی (واحد اندازه گیری دی اکسید کربن: (ha/KgCO ^۲)		
مزرعه	مزارع استقرار کشاورزی پایدار	مزارع کشت شده به شیوه مرسوم
میانگین	۲۹۱۷	۳۹۲۵
درصد کاهش	۲۵/۷ درصد	

اثر بخشی کاربرد تکنیک‌های به‌زراعی و به‌نژادی در بهبود بهره‌وری آب آبیاری

برخی از محصولات استقرار کشاورزی پایدار

درصد افزایش بهره‌وری فیزیکی آب

مقایسه مزارع/باغات کشت سنتی و مزارع/باغات استقرار کشاورزی پایدار

مزارع کشت سنتی

استقرار کشاورزی پایدار

مزارع کشت سنتی

استقرار کشاورزی پایدار

۶۴۴۹	۶۲۲۶
۳۸۱۱	۳۳۲۵
۵۹۰۷	۵۲۹۱
۶۰۳۸/۵	۴۳۵۲
۴۵۳۵	۴۱۷۰
۱۸۳۵۰	۱۵۱۵۰

آب آبیاری / (m³/ha)

۲۴/۵	۲۵
۱۶	۱۹
۲۸	۲۹
۵/۲۴	۵/۹۸
۳/۹۵	۴/۹۵
۶۲/۵۰	۶۹/۵۰

عملکرد / (ton/ha)

استقرار کشاورزی پایدار

در حوضه دریاچه ارومیه و حوضه‌های تالابی بختگان و شادگان

مقدمه

پیوندی بسیار پیچیده و ظریف میان بخش کشاورزی و زیست‌بوم‌های تالابی وجود دارد. هر گونه تغییر در بخش کشاورزی بر منابع تالابی و حیات آن اثرگذار است. برنامه «استقرار کشاورزی پایدار» با چشم انداز تعدیل رقابت میان نظام کشاورزی و زیست بوم‌های تالابی بر سر منابع محدود آب با مشارکت برنامه توسعه ملل متحد، پشتیبانی مالی دولت ژاپن و همکاری وزارت جهاد کشاورزی و سازمان‌های جهاد کشاورزی استان از سال ۱۳۹۳ به واسطه طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در استان‌های آذربایجان غربی و شرقی پیاده‌سازی شد. این فرآیند طی هفت سال استمرار داشت و با توجه به دستاوردهای حاصله، در سال ۱۴۰۰ به منظور بسط و توسعه دستاوردها به استان‌های خوزستان و فارس ورود پیدا کرد.

فرایند

در پروژه استقرار کشاورزی پایدار

- ورود به جامعه محلی، اعتمادسازی و جلب مشارکت جوامع محلی
- تهیه نقشه راه و برنامه مشارکتی برای استقرار تکنیک‌های کشاورزی پایدار
- استقرار تکنیک‌های فنی در سطح مزرعه/باغ با محوریت مدیریت یکپارچه آب و خاک
- ارزیابی ادواری خروجی‌ها و انتقال تجارب

هدف اصلی

الگوسازی استقرار کشاورزی پایدار به منظور بهره‌برداری خردامندانه از منابع آب و خاک و حساسیت‌سازی ذینفعان کلیدی و جوامع محلی در راستای حفاظت از زیست‌بوم‌های تالابی

دستاودهای استقرار کشاورزی پایدار

۲۵۴ روستا تحت پوشش استقرار کشاورزی پایدار قرار گرفته است

- ۲۲۲ روستا در حوضه آبخیز دریاچه ارومیه و در شهرستان‌های ارومیه، نقده، مهاباد، میاندوآب، باروق و سلماس در استان آذربایجان غربی و شهرستان‌های شبستر، آذرشهر، اسکو، عجب‌شیر، بناب، سراب، بستان آباد و ملکان در استان آذربایجان شرقی
- ۱۶ روستا در حوضه تالابی بختگان در شهرستان‌های مرودشت، ارسنجان، استهبان، نیریز و بختگان در استان فارس
- ۱۶ روستا در حوضه تالابی شادگان و در شهرستان‌های شادگان، ماهشهر، امیدیه، رامشیر و بهبهان در استان خوزستان

میانگین کاهش آب آبیاری در سطح مزارع/باغ‌ها پاپلوت **۲۷ درصد**

تعداد شرکت‌های محلی/ملی مجری همکار پروژه **۵۴ مورد**

کاهش میزان تولید گاز دی اکسید کربن در مزارع/باغ‌ها پاپلوت **۲۵ درصد**

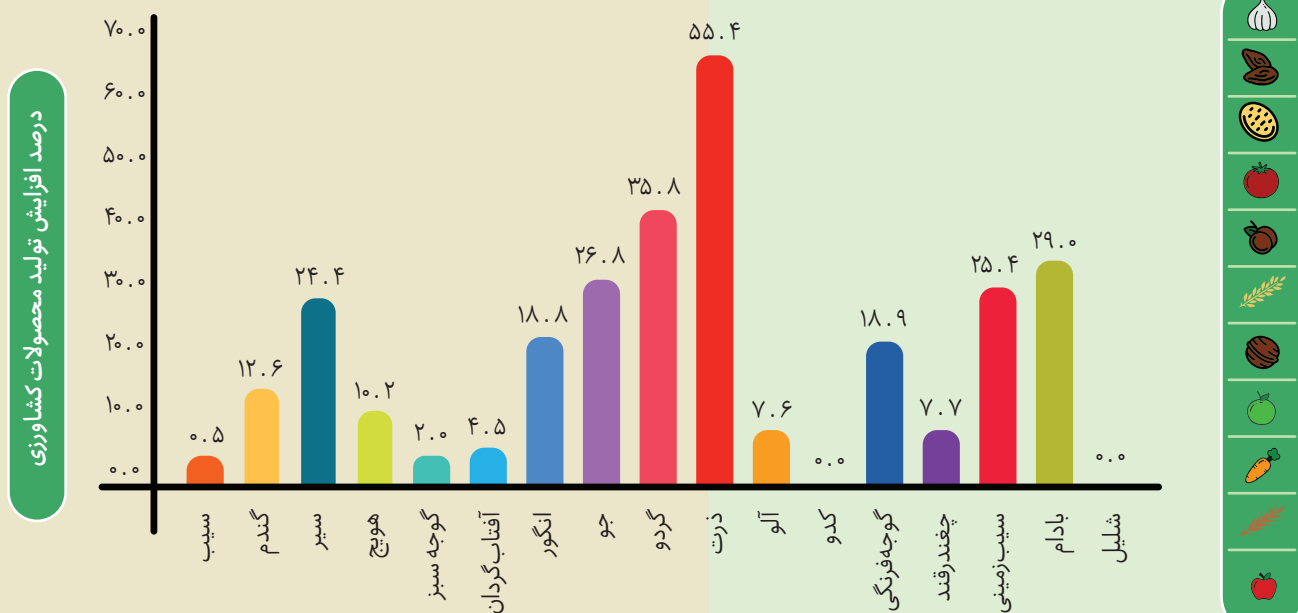
تعداد کشاورزان محلی تحت پوشش **۱۷۵۰۰ نفر**

بهبود بهره‌وری آب در مزارع/باغ‌ها پاپلوت **بین ۵۵ تا ۹۸ درصد**

تعداد مزارع/باغ‌های تحت پوشش **۵۶۰۰ مورد**

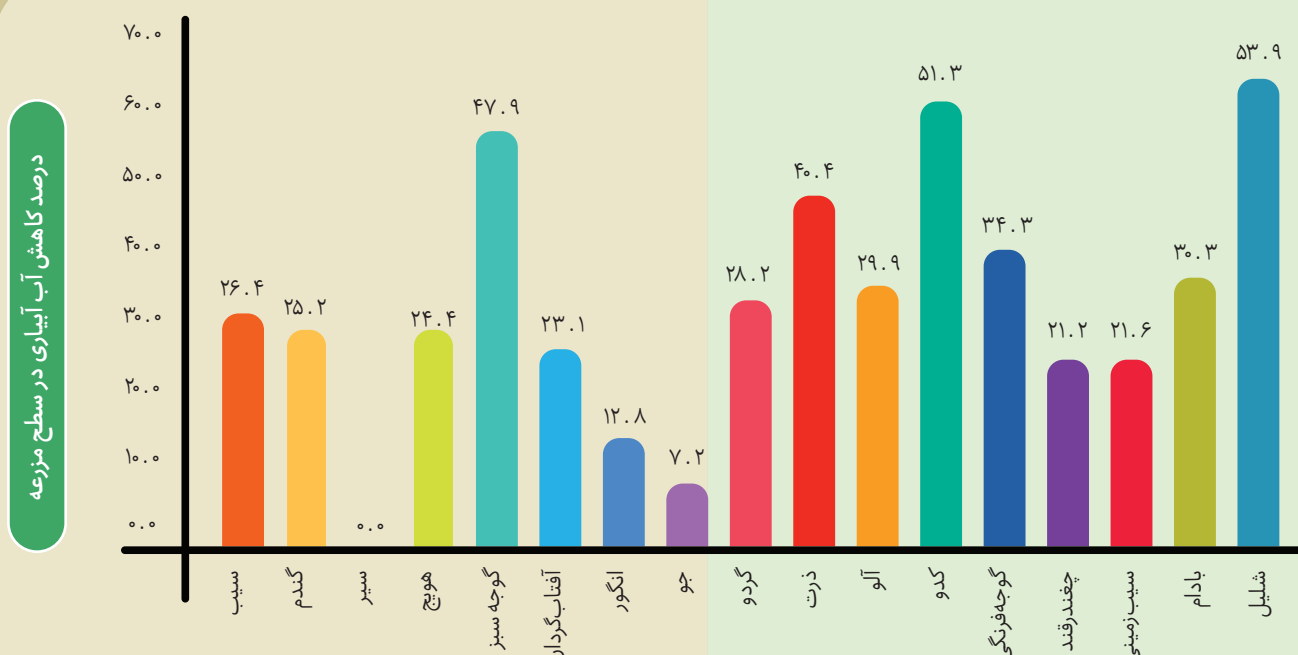

اثربخشی استقرار کشاورزی پایدار در افزایش تولید محصولات کشاورزی

برخی از محصولات تحت پوشش استقرار کشاورزی پایدار

اثربخشی استقرار کشاورزی پایدار در کاهش آب آبیاری در سطح مزرعه

برخی از محصولات تحت پوشش استقرار کشاورزی پایدار

مشارکت

مشارکت، تقویت توانایی‌های لازم از طریق آگاه کردن ذی‌نفعان، ارائه مشاوره، همسوسازی نقطه نظرها، تقویت تصمیم‌گیری جمعی و ریسک‌پذیری است؛ البته، سطح و نوع مشارکت نیز بسته به موقعیت خاص هر منطقه و تصمیم افراد و نهادهای هدایت‌کننده فرایند، متفاوت است.

اهمیت و ضرورت

- در مدیریت جامع تالاب، پایبندی به اصول دوازده‌گانه **رویکرد زیست بومی** (برای کسب اطلاعات بیشتر بروشور رویکرد زیست بومی را مطالعه فرمایید) مستلزم فراهم ساختن زمینه لازم برای مشارکت ذی‌نفعان است.
- همکاری بیشتر گروه‌های ذی‌نفع و تقویت احساس تعلق این گروه‌ها نسبت به مدیریت و حفاظت از تالاب‌ها است.

مراحل اجرایی رویکرد مشارکتی در مدیریت جامع تالاب

طیف مشارکت

کار ((برای)) مردم

مردم محلی اطلاعات می‌دهند و در حد بسیار محدود مورد مشورت قرار می‌گیرند. تصمیم‌گیری توسط بیرونی‌ها صورت می‌گیرد.

کار ((با)) مردم

مردم محلی کار بدی و منابع خود را در اختیار برنامه‌های بیرونی‌ها می‌گذارند. امکان دارد مورد مشورت قرار گیرند و اطلاعاتی نیز به بیرونی‌ها بدهند. کنترل در دست بیرونی‌ها است ولی عمل در سطح محلی است.

کار ((توسط)) مردم

تحلیل و عمل در محل صورت می‌گیرد فرایند حاوی گفت‌وگو همه سویه و برنامه‌ریزی مشترک است و بیرونی‌ها بیشتر نقش تسهیلگری فرایند را ایفا می‌کنند.

اقدام‌های طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در این زمینه چه بوده است؟

- شناسایی تمامی ذی‌نفعان کلیدی در سطوح ملی، استانی و محلی و ایجاد بستر مناسب برای مشارکت آن‌ها در تمامی مراحل همچون: مطالعات اولیه، برنامه‌ریزی، اجرا و پایش
- مستندسازی هر یک از فرایندهای مشارکت همگانی، زمینه فراگیری از این تجربه‌ها را فراهم می‌سازد. این اقدام باعث می‌شود تا با آگاهی از عوامل انگیزشی و بازدارنده مشارکت، جنبه‌های مشارکتی این فرایند در برنامه‌های مشابه آتی افزایش یابد.

نمونه‌های اجرایی

- برگزاری عکسواره‌ها، نمایشگاه‌ها، همایش‌ها و جشنواره‌ها
- تهیه و تولید پویانمایی
- برگزاری مراسم‌های مختلف هم‌زمان با رویدادهای ملی و بین‌المللی
- ارائه آموزش‌های متمرکز و غیرمتمرکز
- برخی از اقدام‌های طرح حفاظت از تالاب‌ها در راستای ارتقا سطح آگاهی و مشارکت دست‌اندرکاران است.

آگاهی‌افزایی و اطلاع‌رسانی

یکی از اهداف و اصول مهم در طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، ارتقا سطح آگاهی و مشارکت دست‌اندرکاران است. اگر دست‌اندرکاران تالاب‌ها و محیط‌زیست در خصوص ارزش‌ها و کارکردهای تالاب و اهمیت آن آگاه باشند و مشکلات ایجاد شده برای جوامع و محیط‌زیست، در صورت نبود تالاب‌ها را به‌درستی درک کنند، تالاب‌ها بیش از پیش دچار آسیب نخواهند شد. در این راستا، اقدام‌های مختلفی در سه سطح ملی، منطقه‌ای و محلی تعریف و اجرایی شده است.

اهمیت و ضرورت

- با اجرای مجموعه اقدام‌های آگاه‌سازی عمومی، تمامی ذی‌نفعان از جمله جوامع محلی و سازمان‌های دولتی به آگاهی مشترک در خصوص مسائل مرتبط با تالاب‌ها خواهند رسید. این امر فضای تقابل را به فضای هم‌افزایی در ارائه راهکارها و حل مشکلات و مدیریت یکپارچه تالاب‌ها تبدیل می‌کند.

اقدام‌های طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در این زمینه چه بوده است؟

- از این رو طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، در سند طرح و برنامه‌های کاری سالانه، توجه ویژه‌ای به موضوع اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی عمومی دارد؛ لذا تلاش شده تا مجموعه اقدام‌هایی در قالب برنامه‌های مدون و مستمر و با بودجه‌ای مشخص، پیش‌بینی و اجرا شوند. این اقدام‌ها در سطوح ملی، استانی و محلی و با به‌کارگیری ابزارهای موجود هم در سطح ملی و هم به صورت ویژه در سه سایت منتخب طرح (دریاچه ارومیه، تالاب‌های شادگان و بختگان) مورد استفاده قرار گرفت. لازم به ذکر است که عمده اقدام‌های اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی عمومی به صورت مشارکتی و با همکاری دستگاه‌ها و نهادهای مختلف ذی‌نفع به ویژه سازمان‌های غیردولتی انجام شده است.

ابزارهای اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی در خصوص تالاب‌ها و مدیریت آن‌ها

نمونه‌های اجرایی

- مطالعه و بررسی تالاب‌ها و شناسایی دست‌اندرکاران
- برنامه‌ریزی برای گروه‌های مختلف
- اجرای برنامه‌های آگاهی‌افزایی
- همچنین طی سال‌های اخیر، به‌منظور افزایش سطح آگاهی دست‌اندرکاران مختلف، اقدام‌های متنوعی در دستور کار قرار گرفته است. تولید محتوا در قالب‌هایی هم‌چون کتاب داستان، کتاب گزارش‌های فنی، دفترچه راهنما، بروشور، فیلم، مستند، انیمیشن، کلیپ، پوستر، بنر، استند، آرشیو عکس و همچنین تجهیز و راه‌اندازی مراکز اطلاع‌رسانی تالاب‌ها (CEPA Center) از جمله این اقدام‌هاست.

آموزش و ارتباطات

سیپا (ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی)

از دو دهه پیش، تقویت ارتباطات، دانش‌گستری و آگاهی‌رسانی درباره زیست‌بوم‌های تالابی، مورد توجه کشورهای متعاقد به «کنوانسیون رامسر» قرار گرفت و پیرو همین نگاه، یکی از خروجی‌های نشست‌های کنوانسیون در سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۲، تصویب قطعنامه‌هایی در همین خصوص و تاکید بر اهمیت آن بود. در ادامه و طی دهمین همایش کشورهای متعاقد در سال ۲۰۰۸، قطعنامه‌ای صادر شد که بر مبنای آن، روند اجرای برنامه «ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی» یا به اختصار (CEPA)* شتاب گرفت و کشورها و سازمان‌های بیشتری در اجرای آن اهتمام ورزیدند.

Communication, Education, Participation and Awareness raising

این برنامه، بار دیگر در سال ۲۰۱۵ و در دوازدهمین کنفرانس کشورهای متعاقد کنوانسیون مورد بحث و بررسی قرار گرفت که در نتیجه آن، قطعنامه شماره ۱۱.۹ در اجلاس پونتادل استه، اروگوئه در این زمینه تصویب و جایگزین قطعنامه‌های تصویب شده پیشین شد. در این قطعنامه، که بازه زمانی آن، تا سال ۲۰۲۴ به طول می‌انجامد، بار دیگر به کشورهای متعاقد کنوانسیون، توصیه شد که تدوین، اجرا و نظارت بر برنامه «ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی» را جدی بگیرند.

هم‌زمان با درخواست کنوانسیون رامسر از کشورهای عضو برای تدوین و اجرای برنامه ملی سیپا، تدوین این برنامه در ایران آغاز و گام‌های ابتدایی برای تدوین و اجرای برنامه سیپا در سطح ملی و محلی برداشته شد.

لازم به ذکر است، یکی از اقدامات، جهت اجرایی شدن برنامه‌های مدیریت جامع زیست‌بومی؛ «سیپا» است. (برای کسب اطلاعات بیشتر در این خصوص به بروشور رویکرد زیست بومی مراجعه فرمایید). از این رو سازمان حفاظت محیط‌زیست و طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با در نظر گرفتن اهمیت و نقش برنامه سیپا، اقدام به تدوین برنامه محلی سیپا برای تالاب‌ها با نگاه ویژه به جنبه‌های مفهومی و اجزای آن کردند که این اجزا به شرح ذیل است:

ارتباطات

آموزش و ظرفیت‌سازی

مشارکت

آگاهی‌افزایی

ارتباطات

تبادل اطلاعات و برقراری ارتباط و گفت‌وگوهای چند جانبه میان ذی‌نفعان و بخش‌های مختلف در راستای افزایش دانش و درک موضوع و پشتیبانی از برنامه‌ریزی گروهی، مشارکتی و اقدام برای حفاظت و احیا تالاب‌ها.

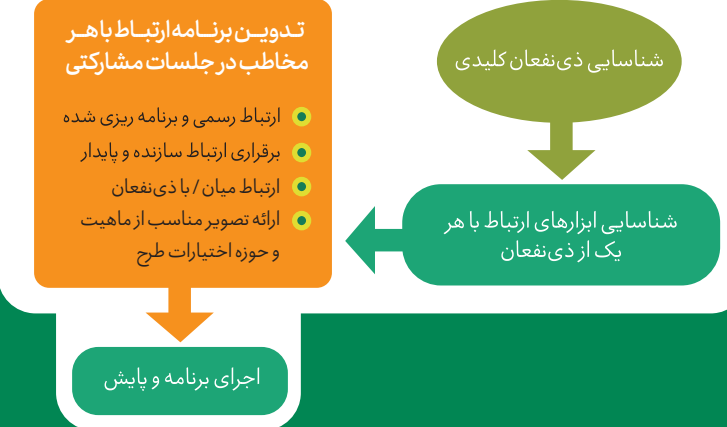
اهمیت و ضرورت

- برقراری ارتباط اثربخش میان ذی‌نفعان دخیل در مدیریت تالاب‌ها
- ایجاد تعامل کاری مناسب و سازنده میان ذی‌نفعان دخیل در مدیریت تالاب‌ها
- فرآیند تعاملی میان ذی‌نفعان برای تبادل اطلاعات، دانش و مهارت درباره تالاب‌ها

اقدام‌های طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در این زمینه چه بوده است؟

- تدوین برنامه‌ای در راستای ایجاد ارتباط میان ذی‌نفعان
- تسهیل ارتباط میان ذی‌نفعان کلیدی طرح در طی سال‌های فعالیت

مراحل ایجاد ارتباطات در مدیریت تالاب

نمونه‌های اجرایی

- بهره‌مندی از ابزار ارتباطی «پست الکترونیک» در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی
- ارسال بولتن سه ماهه طرح حفاظت از تالاب‌های ایران به ذی‌نفعان و مخاطبان
- ارسال تجارب موفق طرح به Wetland Link International (WLI)
- انتشار خبرها، اقدام‌های و دستاوردهای طرح از طریق پلتفرم‌های موجود، وب‌سایت سازمان حفاظت محیط‌زیست و دیگر خبرگزاری‌های معتبر

آموزش و ظرفیت‌سازی

آموزش فرایندی است که مردم را مطلع و توانمند کرده و برای پشتیبانی و حفاظت از تالاب به آن‌ها انگیزه می‌دهد. در واقع آموزش، فرایندی دائمی است که به دو شکل رسمی و غیررسمی ارائه می‌شود و ضمن آنکه تغییر در شیوه عمل افراد، نهادها و حکومت‌ها را به دنبال دارد باعث ایجاد تغییر در سبک زندگی عموم مردم نیز می‌شود.

ظرفیت‌سازی به معنای افزایش مهارت‌های فردی و گروه‌های اجتماعی از طریق آموزش مشارکتی است و گستره‌ای از فرایندهایی است که به مدد آن‌ها افراد، سازمان‌ها و نهادها، توانایی‌های خود را برای بهره‌برداری خردمندان از تالاب‌ها رشد می‌دهد. از طریق توانمندسازی جامعه، کاربریست روش‌های نوآورانه و تدوین خط‌مشی‌های گوناگون برای سازمان‌های مختلف، زمینه لازم برای انجام فعالیت‌های موثرتر در امر حفاظت و استفاده خردمندان و پایدار از محیط‌زیست فراهم می‌گردد.

اهمیت و ضرورت

- ظرفیت‌سازی و آموزش به عنوان یکی از ابزارهای اصلی طرح‌های مشارکتی-توسعه‌ای است
- ظرفیت‌سازی و آموزش، امکان مشارکت و حضور بهینه و مطلوب نیروهای انسانی سایر نهادها و ذی‌نفعان مرتبط، برای رسیدن به اهداف را فراهم می‌سازد
- با توجه به متفاوت بودن پتانسیل و ظرفیت ذی‌نفعان، باید برنامه‌ریزی لازم برای آموزش متناسب انجام شود

مراحل اجرایی ظرفیت‌سازی و آموزش ذی‌نفعان

اقدام‌های طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در این زمینه چه بوده است؟

- تدوین استراتژی و برنامه عمل در زمینه آموزش و ظرفیت‌سازی ذی‌نفعان بر اساس سند طرح و مطالعه‌های میدانی
- تعریف اقدام‌های اجرایی مختلف در برنامه‌های سالانه طرح و اجرای آن‌ها با مشارکت نهادهای دولتی و غیردولتی ذی‌نفع
- تعریف و اجرای اقدام‌های عمل متناسب در برنامه‌های مدیریت جامع تالاب ذیل هدف راهبردی مرتبط
- اجرای اقدام‌های تعریف شده برای ظرفیت‌سازی و آموزش ذی‌نفعان در سایت‌های منتخب و همچنین در سطح ملی و بین‌المللی
- مشارکت در تدوین برنامه CEPA در سطح ملی که بخشی از استراتژی ملی حفاظت از تالاب‌هاست

نمونه‌های اجرایی

- برگزاری ۴ دوره جشنواره ایده‌ها و محصولات نوآورانه
- برگزاری سفرهای مطالعاتی متعدد و به اشتراک‌گذاری تجربه‌های کسب شده
- انتقال تجربه‌ها و دستاوردهای طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
- برگزاری کارگاه‌ها، وبینارها و سمینارهای ظرفیت‌سازی و آموزشی متعدد